

UDC 331.5: 314.1

SCOPUS CODE 3312

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2026-3-245-254>

შრომითი მიგრაცია საქართველოში, განვითარების დინამიკა და მაკროეკონომიკური შედეგები

- ხათუნა ხარხელაური** საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, საქართველო
E-mail: Kh.kharkhelaury@gtu.ge
- ნინო მაზიაშვილი** საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის, ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, საქართველო
E-mail: t.kajaia@gtu.ge
- თამარი ქაჯაია** საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის, ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, საქართველო
E-mail: n.maziasvili11@gtu.ge
- ქეთევან წულუისკირი** საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის, ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის მაგისტრანტი, საქართველო
E-mail: k.tsuleiskiri@gtu.ge

რეცენზენტები:

- ბ. გოდერძიშვილი**, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი
E-mail: b.goderdzishvili@gtu.ge
- მ. ოსიყმიშვილი**, ახალი უმაღლესი სასწავლებლის – ნიუუნის ბიზნესადმინისტრირების დოქტორი
E-mail: maiko151@gmail.com

ანოტაცია. საქართველოდან ემიგრაცია წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან სოციალურ-ეკონომიკურ გამოწვევას ქვეყნის განვითარების გზაზე.

წინამდებარე ნაშრომი განიხილავს საქართველოს შრომითი მიგრაციას როგორც კომპლექსურ სოციალურ-ეკონომიკურ ფენომენს. გაანალიზებულია

ოთხი ძირითადი მიმართულება: მიგრაციის დინამიკა საბჭოთა კავშირის დაშლიდან დღემდე, რომელიც სამ ეტაპადაა განხილული; ცირკულარული შრომითი მიგრაციის არსი, მექანიზმები, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და სახელმწიფო პოლიტიკა; მიგრაციის გავლენა შრომის ბაზარზე, მათ შორის, ტვინების გადინება და სამუშაო ძალის დეფიციტი; ასევე, განხილულია როგორც მიგრაციის,

ისე იმიგრაციის მაკროეკონომიკური ეფექტები, განსაკუთრებული აქცენტი კეთდება ფულადი გზავნილების როლზე. კვლევა ეყრდნობა IMF-ის, OECD-ის, IOM-ის, EUAA-ს და საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებს. ნაშრომი ასკვნის, რომ მიგრაციის ეკონომიკური ეფექტები ამბივალენტურია: ერთი მხრივ, ფულადი გზავნილები და დამბრუნებელ მიგრანტთა კომპეტენციები სასარგებლოა ქვეყნისათვის, მეორე მხრივ კი, სამუშაო ძალის შემცირება და მოსახლეობის დაბერება სტრუქტურული გამოწვევებია.

საკვანძო სიტყვები: სამუშაო ძალის ბაზარი; ტვინების გადინება; „ტვინების ცირკულაცია“; ფულადი გზავნილები; შრომითი მიგრაცია; ცირკულარული მიგრაცია.

შესავალი

1991 წელს საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, ეკონომიკური ქაოსი სახელმწიფოში, სამოქალაქო კონფლიქტები და სიღარიბე გახდა მასობრივი ემიგრაციის ძირითადი კატალიზატორები. IMF-ის (2025) მონაცემების თანახმად, 1994 წლიდან 2024 წლამდე პერიოდში საქართველოდან ემიგრირებულითა კუმულაციურმა რიცხვმა 1.3 მილიონს მიაღწია, რაც მოსახლეობის 30 პროცენტს შეადგენს. ეს მაჩვენებელი განსაკუთრებულ სიმძიმეს იძენს, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ქვეყნის მთლიანი მოსახლეობა 3.9 მილიონს შეადგენს.

მიგრაცია, თავისი ბუნებით, ამბივალენტური მოვლენაა. ერთი მხრივ, ის ასუსტებს ადგილობრივ

შრომის ბაზარს, ამცირებს ადამიანური კაპიტალის მარაგს და აჩქარებს მოსახლეობის დაბერების პროცესს. მეორე მხრივ, ემიგრანტები წარმოშობის ქვეყანაში გზავნიან მნიშვნელოვან ფინანსურ სახსრებს, ხოლო დაბრუნებული მიგრანტები ახალ კომპეტენციებსა და გამოცდილებას აზიარებენ. წინამდებარე ნაშრომი მიზნად ისახავს ამ ურთიერთდაკავშირებული პროცესების კომპლექსური ანალიზის წარმოჩენას, კერძოდ: (1) მიგრაციის დინამიკის ისტორიული მიმოხილვა; (2) ცირკულარული მიგრაციის პოლიტიკის შეფასება; (3) შრომის ბაზარზე გავლენის ანალიზი; (4) მაკროეკონომიკური ეფექტების შეფასება

ძირითადი ნაწილი

მიგრაციის დინამიკა – ისტორიული კონტექსტი და ტენდენციები.

საქართველოდან გარე მიგრაცია სამ ძირითად ეტაპად შეიძლება დაიყოს. პირველი ეტაპი (1991–2003) მოიცავს პოსტსაბჭოთა ეკონომიკური კოლაფსის პერიოდს, როდესაც ყველაზე ინტენსიური ემიგრაცია ფიქსირდებოდა. ამ პერიოდში ემიგრაციის ძირითადი მიმართულება რუსეთი იყო. Giguashvili et al. (2023) მიუთითებს, რომ 1997–2023 წლებში რუსეთში გადასახლებულ ქართველთა საერთო რიცხვი 240,000-ს აჭარბებდა, რაც ქვეყნის მოსახლეობის 7 %-ია.

მეორე ეტაპი (2004–2017) ხასიათდება ემიგრაციის გეოგრაფიული გადამისამართებით. OECD-ის (2022) მონაცემებით, ევროკავშირის ქვეყნებში ქართველი ემიგრანტების ნაკადი 1995 წლის 3,500 ადამიანიდან 2022 წლისთვის 33,000-მდე გაიზარ-

და. ამ პერიოდში მთავარ სამიზნე ქვეყნებს წარმოადგენდა გერმანია, იტალია, საბერძნეთი, ესპანეთი და საფრანგეთი. IMF (2025) ასევე ხაზს უსვამს, რომ ამ ნაკადების დაახლოებით 60 % დასავლეთ ევროპაში გადიოდა ძირითადად, სამსახურის მოძიების მიზნით.

მესამე ეტაპი (2017–დღემდე) 2017 წელს ევროკავშირთან ვიზალიბერალიზაციის შეთანხმებით იხსნება. ეს შეთანხმება მნიშვნელოვნად აადვილებს ლეგალური მიგრაციის გზებს.

ემიგრანტთა სოციო-დემოგრაფიული პროფილი

UN DESA-ს (2020) მონაცემებით, 2020 წელს საქართველოდან ემიგრირებულ 861,077 პირს შორის გენდერული შემადგენლობა თითქმის გათანაბრებული იყო: ემიგრანტთა 50.2 % - ქალი, ხოლო 49.8 - % კაცი. ETF (2021) ხაზს უსვამს, რომ ცალკეული სამიზნე ქვეყნების შემთხვევაში, განსაკუთრებით იტალიასა და საბერძნეთში, გამოხატულია ემიგრაციის ფემინიზაციის ტენდენცია: ქართველი ემიგრანტების დიდი ნაწილი საოჯახო მოვლისა და ხანდაზმულთა მომსახურების სექტორში არის დასაქმებული. ასაკობრივი სტრუქტურის მხრივ, ემიგრანტთა ყველაზე მაღალი წილი 20-64 წლის ასაკობრივ ჯგუფს მიეკუთვნება — 2020 წლის მონაცემებით, ეს არის 58.4 %, ხოლო 65+ ასაკობრივი ჯგუფი – 20.2 %, რაც ემიგრანტთა შედარებით მაღალ ასაკობრივ შემადგენლობაზე მიუთითებს (UN DESA, 2020).

გეოგრაფიული განაწილების თვალსაზრისით, ETF (2021) ადასტურებს, რომ ქართველი ემიგრანტების 80.2 პროცენტი ევროპაში ცხოვრობს, 14.8 პროცენტი — აზიაში (ძირითადად, რუსეთი), ხოლო 4.9 პროცენტი — ჩრდილოეთ ამერიკაში. ტოპ 10

სამიზნე ქვეყნებში ლიდერობს რუსეთი (449,973 ადამიანი), რასაც მოსდევს საბერძნეთი (85,065), უკრაინა (65,475), აზერბაიჯანი (48,815) და აშშ (39,422). IMF (2025) განმარტავს, რომ 2022 წლის შემდეგ რუსეთში მცხოვრებ ქართველთა რიცხვი მკვეთრად შემცირდა რუსეთ-უკრაინის ომის გამო. იმიგრაციის მიმართულებაც ცვლიდა: ETF (2021) ასახელებს, რომ 2020 წლის მდგომარეობით, საქართველოში უცხოელ ემიგრანტთა ძირითადი წარმოშობის ქვეყნებია რუსეთი (37,267), სომხეთი (12,789) და უკრაინა (12,203).

განათლების დონის მხრივ, ETF (2021) და IMF (2025) ერთსა და იმავე დასკვნამდე მიდიან: ქართველი ემიგრანტები, სხვა ემიგრაციის ქვეყნების მსგავსად, საშუალოზე მაღალი განათლების დონით ხასიათდებიან შიდა მოსახლეობასთან შედარებით (OECD & CRRG-Georgia, 2017; ETF & BCG, 2013). 2020/2021 წელს OECD ქვეყნებში ქართველი ემიგრანტების 31 %-ს უმაღლესი განათლება ჰქონდა, 30 %-ს — დაბალი, ხოლო 39 %-ს — საშუალო. საქართველოს შიდა შრომის ბაზარზე ამავე პერიოდში 40 %-ს უმაღლესი განათლება ჰქონდა, დაბალ განათლებულთა წილი 4.5 %-ია. ETF (2021) განსაკუთრებით ხაზს უსვამს, რომ ემიგრანტთა შედარებით მცირე ნაწილი, ეს ეხება განათლებისა და კვლევის მიზნით წასულებს, ინტელექტუალური კაპიტალის გადინებას წარმოადგენს ქვეყნისათვის. ქართველი სტუდენტების ძირითადი სამიზნე ქვეყნებია: გერმანია (1,955), უკრაინა (1,851), სომხეთი (1,045), თურქეთი (758) და აშშ (579) (ETF, 2021; UNESCO, 2019).

Eurostat-ის პირველი ბინადრობის ნებართვების მონაცემები (2010–2023) ავლენს მნიშვნელოვან განს-

ხვავებებს ემიგრანტთა პროფილებში სამიზნე ქვეყნების მიხედვით. IMF (2025) განმარტავს: პოლონეთი ძირითადად 30-44 წლის მამაკაცებს იღებდა მოკლევადიანი სამუშაო მიზნით, საბერძნეთი – 45-64 წლის ქალებს გრძელვადიანი ჰუმანიტარული ვიზებით, ხოლო გერმანია 0-29 წლის ახალგაზრდებს, ძირითადად, სასწავლო მიზნებით. CGD (2021) ადასტურებს, რომ ე.წ. დაბალკვალიფიციური პროფესიების – შემდუღებლები, სამშენებლო მუშები, სატვირთოს მძღოლები – მიმართ შრომითი მიგრაციის ნაკადიც ინტენსიურია, განსაკუთრებით, პოლონეთის მიმართულებით. 2015-2017 წლების IOM-ის საპილოტე პროგრამაში (Georgia-Poland-Estonia) 1,200 პოტენციური კანდიდატი გამოიკვლიეს, საიდანაც 409 დარეგისტრირდა, ხოლო 19 მუშა რეალურად დასაქმდა. ეს გვიჩვენებს, რომ ოფიციალური ცირკულარული პროგრამების ზღვარი ფართო არაფორმალური მიგრაციის ნაკადებისგან კვლავ მკვეთრად განსხვავდება (CGD, 2021). ამ დიფერენციაციის გათვალისწინება მნიშვნელოვანია პოლიტიკის სწორი დიზაინისათვის.

ცირკულარული მიგრაცია – საქართველოს გამოწვევები.

ცირკულარული მიგრაცია (Circular Migration) არის მიგრაციის ისეთი ფორმა, როდესაც ადამიანი დროებით, განმეორებადობითა და ლეგალურად გადაადგილდება წარმოშობის ქვეყანასა და მიმღებ ქვეყანას შორის. ანუ, ეს არ არის ერთჯერადი და სამუდამო გადასახლება, ეს არის პროცესი, როდესაც მიგრანტი მიდის საზღვარგარეთ სამუშაოდ ან სასწავლებლად და შემდეგ კვლავ ბრუნდება სამშობლოში, რაც ციკლურად მეორდება.

UNECE-მ შეიმუშავა კონკრეტული სტატისტიკური კრიტერიუმები ცირკულარული მიგრაციის განსასაზღვრად. მათი მიდგომით, მიგრანტი ითვლება „ცირკულარულად“, თუ ის აკმაყოფილებს შემდეგ პირობებს:

- აქვს საერთაშორისო გადაადგილების (წასვლა და დაბრუნება) მინიმუმ ორი ციკლი.
- საზღვარგარეთ გატარებული დრო არის დროებითი (როგორც წესი, რამდენიმე თვიდან 1-2 წლამდე).
- მიგრაციის მიზანი არის კანონიერი ეკონომიკური საქმიანობა (სამუშაო).

ცირკულარული მიგრაცია, სწორი მართვის შემთხვევაში, მომგებიანია როგორც წარმოშობის, ისე დანიშნულების ქვეყნებისთვის და თავად მიგრანტებისთვის – ე.წ. „სამმაგი მოგების“ (Triple-Win) ეფექტი. Stülb & Dzhvarsheishvili (2023) ხაზს უსვამენ, რომ ცირკულარული მიგრაციის ფარგლებში საგანმანათლებლო მიგრაცია განსაკუთრებით პერსპექტიულია, ვინაიდან ახალგაზრდები, ჯერ სწავლისა და დასაქმების მიზნით სხვა ქვეყნებში გადადიან, შემდეგ სამშობლოში ბრუნდებიან „ტვინების მოგების“ (brain gain) ეფექტით. Giguashvili et al. (2023) გამოყოფს კარგად მართული ცირკულარული შრომითი მიგრაციის ძირითად სარგებელს: უკანონო მიგრაციის შემცირება; შრომითი მიგრანტების უფლებების დაცვა; უმუშევრობის პრობლემის შერბილება; ფულადი გზავნილების ზრდა და სიღარიბის შემცირება; საზღვარგარეთ შეძენილი ცოდნის, გამოცდილებისა და უნარების სამშობლოში გადმოტანა. ასევე, ეს მოდელი ხელს

უწყობს სამეწარმეო საქმიანობისა და ახალი ტექნოლოგიების განვითარებას.

საქართველოს სახელმწიფო პოლიტიკა ცირკულარული მიგრაციის სფეროში თანდათანობით ყალიბდებოდა. Giguashvili et al. (2023) მიხედვით, 2015 წელს მიღებული კანონი „შრომითი მიგრაციის შესახებ“ ორმხრივი ხელშეკრულებების სისტემის საფუძველი გახდა. 2020 წლის 1 იანვარიდან შეიქმნა დასაქმების ხელშეწყობის სახელმწიფო სააგენტო (SEPA), რომელიც ხელს უწყობს დასაქმებას როგორც ადგილობრივ ბაზარზე, ისე ორმხრივი ხელშეკრულებების ფარგლებში — საზღვარგარეთ. ამასთანავე, 2021–2030 წლების მიგრაციის სტრატეგია ოთხ ძირითად პრიორიტეტს ითვალისწინებს: ლეგალური მიგრაციის ხელშეწყობა; დამბრუნებელ მიგრანტთა რეინტეგრაცია; ქართული დიასპორის ჩართვა ქვეყნის განვითარებაში; ცირკულარული მიგრაციის სქემების გაფართოება.

ქვეყანამ 2023 წლის ბოლოსათვის ოთხი ორმხრივი ცირკულარული მიგრაციის შეთანხმება დადო: საფრანგეთთან (2013), ბულგარეთთან (2019), გერმანიასთან (2020) და ისრაელთან (2020). Stülb & Dzhvarsheishvili (2023) ხაზს უსვამს, რომ გერმანია, Global Skill Partnerships-ის (გლობალური კვალიფიკაციური პარტნიორობა) კონცეფციის გამოყენებით, ქართველ მიგრანტებს სამშობლოშივე ამზადებს, ხოლო შემდეგ ევროპის ყველაზე დეფიციტურ დარგებს, სოფლის მეურნეობასა და ლოგისტიკას სამუშაო ადგილებით უზრუნველყოფს. IMF (2025) ასევე, ასახელებს კორეის გამოცდილებას, როგორც მოდელს: ქვეყანა სარელოკაციო გრანტებს, სამუშაო ადგილების პოვნის სერვისებს, საგადასახადო შეღავათებსა და სტარტაპების სუბსიდირებას სთავა-

ზობს სამშობლოში დამბრუნებელ სპეციალისტებს.

2016–2020 წლებში IOM-ის <<ნებაყოფლობითი დაბრუნებისა და რეინტეგრაციის>> (AVRR) პროგრამის ფარგლებში, 11,000 მიგრანტი დაბრუნდა საქართველოში, ძირითადად, ევროპიდან, ხოლო 3,400 ადამიანს გაეწია რეინტეგრაციის დახმარება (SCMI, 2021). IMF (2025) აღნიშნავს, რომ ეს პროგრამები გასაფართოებელია და მათი ეფექტიანობის რეგულარული შეფასება სასურველია.

გავლენა შრომის ბაზარზე

ემიგრაციის ყველაზე უშუალო გავლენა შრომის ბაზარზე სამუშაო ძალის რაოდენობრივი შემცირებით გამოიხატება. IMF (2025) მონაცემებით 2014–2023 წლებში საქართველოში სამუშაო ასაკის (15–64) მოსახლეობა 5 პროცენტით შემცირდა, ძირითადად, გარე მიგრაციის შედეგად. ეს ტენდენცია ბიზნესისათვის სირთულეებად იქცევა. EU Business Climate Survey (2024) ანგარიშის მიხედვით, გამოკითხულ ბიზნესსუბიექტთა ორი მესამედი ახალ პროექტებსა და ფილიალების გახსნას ერიდება სამუშაო ძალის ნაკლებობის გამო. ეს მაჩვენებელი მიუთითებს, რომ ემიგრაცია უკვე ფაქტობრივ ბარიერად იქცა ეკონომიკური ზრდისათვის.

განსაკუთრებით პრობლემურია ახალგაზრდა კადრების გადინება. Stülb & Dzhvarsheishvili (2023) ასახელებს, რომ 2022 წელს 15–29 წლის ასაკობრივი ჯგუფი ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში 10 %-ით შემცირდა. ახალგაზრდა სპეციალისტთა ემიგრაციის ძირითადი მოტივია, მათივე შეფასებით, უმუშევრობა (15–19 წლის ჯგუფში 47.4 %, 20–24 წლის ჯგუფში 37.3 %), სათანადო კარიერული პერსპექტივების ნაკლებობა და გლობალური შრომის ბაზ-

რის მზარდი ხელმისაწვდომობა. Stülb & Dzhvarsheishvili (2023) კვლევამ ასევე გამოავლინა, რომ ქართველი სტუდენტებისა და კურსდამთავრებულთა 76 პროცენტი ამბობს, რომ საკმარისად მომზადებულნი არ არიან საერთაშორისო შრომის ბაზრისათვის, ძირითადად, უცხო ენების ცოდნისა და პრაქტიკული უნარების ნაკლებობის გამო.

მიუხედავად „ტვინების გადინების“ (brain drain) შიშებისა, IMF (2025) მიხედვით, ეს ფენომენი საქართველოში შედარებით ზომიერია. მეზობელ ქვეყნებთან შედარებით, ემიგრირებული ქართველების გავლენა ადამიანურ კაპიტალზე უფრო სუსტია, ვინაიდან ემიგრანტთა ძირითადი ნაწილის განათლება დაბალია, ვიდრე ქვეყანაში დარჩენილი მოსახლეობისა. OECD-ის (2022) ანალიზი ადასტურებს, რომ 2015–2016 წლებთან შედარებით, 2020–2021 წელს OECD ქვეყნებში მცხოვრები ქართველი ემიგრანტების მაღალი განათლების წილი 38 %-დან 31 %-მდე შემცირდა, ხოლო ადგილობრივ ბაზარზე მაღალი განათლების პროპორცია 40 %-ზე დარჩა.

თუმცა, EUAA (2022) ანგარიშში, ხაზს უსვამს, რომ გამოკითხულ ექსპერტთა შეფასებით, ბოლო წლებში კვალიფიციური სპეციალისტების — განსაკუთრებით, სამართლის, მედიის და ციფრული ეკონომიკის სფეროში — ემიგრაციამ მოიმატა, ქვეყანაში სამოქალაქო სივრცის შევიწროებასთან დაკავშირებული პოლიტიკური ფაქტორების გამო.

ეს ტენდენცია განსაკუთრებული ყურადღებით უნდა მონიტორინგდებოდეს.

გავლენა ეკონომიკაზე

IMF (2025) ხაზს უსვამს, რომ 2012 წლიდან დღემდე, ემიგრირებულთა საშუალოდ ორი მესამედი ბრუნდება საქართველოში. ეს პროპორცია ქვეყნისათვის ადამიანური კაპიტალის მნიშვნელოვანი წყაროა. 2022–2023 წლებში განსაკუთრებული სიტუაცია შეიქმნა: რუსეთ-უკრაინის ომის შემდეგ საქართველოში ჩამოვიდა 150,000-ზე მეტი ადამიანი წელიწადში, ძირითადად, რუსეთის მოქალაქეები და ეთნიკური ქართველები, რომლებიც რუსეთსა თუ უკრაინაში ცხოვრობდნენ (IMF, 2025; German Economic Team, 2023). ეს ნაკადი მასშტაბით განსხვავდებოდა დაბრუნების ჩვეულებრივი ტენდენციისგან. IMF (2025) ამ ტალღასა და ეკონომიკურ ზრდას შორის კავშირს ადასტურებს: 2022 წელს საქართველოში 10.9 %-იანი, 2021 წელს კი 10.5 %-იანი ზრდა დაფიქსირდა. კავშირი პირდაპირია — ჩამოსული ადამიანების დიდი ნაწილი, განსაკუთრებით, IT სპეციალისტები და მეწარმეები, ახალ კომპანიებს ქმნიდა და სერვისების სექტორში ხარჯავდა, რაც ქართველი დამქირავებლების, მომწოდებლებისა და სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლებს პირდაპირ ზრდიდა.

წელი	იმეგრაცია	ემიგრაცია	მიგრაციული ბალანსი	ფულადი გზავნილები \$	ნომინალური მშპ \$	ფულადი გზავნილების წილი მშპ-ში (%)	უმუშევრობის დონე (%)
2018	88,152	98,935	-10,783	1.58	17.60	8.97%	19.2%
2019	96,864	105,107	-8,243	1.73	17.47	9.90%	17.6%
2020	89,996	74,264	15,732	1.89	15.89	11.89%	18.5%
2021	74,008	99,974	-25,966	2.35	18.63	12.61%	20.6%
2022	179,785	124,968	54,817	4.37	24.61	17.75%	17.3%
2023	205,857	163,415	42,442	4.12	30.54	13.49%	16.4%
2024	192,423	181,712	10,711	3.42	32.80	10.42%	13.9%

წყარო: (GeoStat, 2026); (GeoStat, 2026); (NBG, 2026); (IMF, 2024)

ემიგრაციის ყველაზე ხელშესახები პოზიტიური ეფექტი ფულადი გზავნილების სახით ვლინდება. IMF (2025) მონაცემებით, 2024 წელს საქართველოში წმინდა ფულადი გზავნილები 3 მილიარდ დოლარს შეადგენდა, რაც ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) 9 %-ია. ეს რიცხვი 2012 წლის 1.2 მილიარდ დოლართან შედარებით ორჯერ მეტია. National Bank of Georgia (2024) მონაცემების თანახმად, ყველაზე მსხვილი გამომგზავნი ქვეყნებია: აშშ (560 მლნ \$), იტალია (550 მლნ \$) და რუსეთი (500 მლნ \$). ევროკავშირის ქვეყნებიდან (იტალია, გერმანია, საბერძნეთი, ესპანეთი, საფრანგეთი, პოლონეთი) მთლიანი ნაკადი 2024 წელს 1.3 მილიარდ დოლარს გასცდა, 2017 წლის ვიზალიზერალიზაციის შემდეგ მნიშვნელოვანი ზრდის ფონზე.

World Bank (2024) და National Bank of Georgia (2024) მონაცემები ადასტურებს, რომ ფულადი გზავნილები 2022 წელს 4 მილიარდ დოლარს გასცდა, 2023 და 2024 წლებში კი 4.1 და 4.3 მილიარდ დოლარამდე მიაღწია. Giguashvili et al. (2023) ასევე, ხაზს უსვამს, რომ გზავნილები სიღარიბის შემამცირებელი ეფექტის მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია,

თუმცა ეკონომიკური განვითარებისათვის სტრუქტურულ ინვესტიციებში ვერ გარდაიქმნება.

IMF (2025) კვლევა მიკროდონეზე ასახავს, რომ შინამეურნეობათა 6–7 პროცენტი იღებს გზავნილებს, 2023 წელს ყოველთვიური საშუალო თანხა 895 ლარს (330 \$) შეადგენდა. გზავნილების მიმღები ოჯახების შემოსავალი საშუალოდ 25–30 %-ით მაღალია, ვიდრე იმ ოჯახებისა, რომლებიც გზავნილებს არ იღებენ. ამ ოჯახების სასწავლო ხარჯები 60 %-ით მეტია. ეს პოზიტიური ეფექტია ადამიანური კაპიტალისათვის. თუმცა, გზავნილების მიმღები ოჯახები 20 %-ით ნაკლები ალბათობით ეძებს სამუშაოს, რაც შრომის ბაზრის მონაწილეობის კოეფიციენტს ამცირებს. EUAA (2022) ასევე ადასტურებს, რომ ემიგრანტებს სამშობლოსთან ძლიერი კავშირი ყოველთვის შეეძლოთ და გზავნილები ამ კავშირის ერთ-ერთი ყველაზე ხელშესახები გამოხატულებაა.

IMF (2025) სტანდარტული მაკროეკონომიკური გამოთვლის მეთოდოლოგიის გამოყენებით ასახელებს, რომ 2014–2023 წლების განმავლობაში სამუშაო ძალის 5 %-იანმა შემცირებამ ეკონომიკაზე

წლიური 2%-იანი ნეგატიური ეფექტი გამოიწვია. ამის პარალელურად, 2022–2023 წლებში, ომის გამო გადაადგილებული მოსახლეობის (150,000-ზე მეტი) შემოდინებამ ეკონომიკური ზრდა განაახლა: ქვეყანა 2022 წელს 10.9 %-იანი, ხოლო 2021 წელს 10.5 %-იანი ზრდით გამოირჩეოდა (Giguashvili et al., 2023).

National Statistics Office of Georgia (2024) მიგრაციის სტატისტიკა ადასტურებს, რომ 2022 წელს საქართველოს მიგრაციის საღდო დადებითი გახდა (+54,000), 2023 წელს კი (+43,000) იგივე დარჩა. ამ ნაკადს ეკონომიკაზე ამბივალენტური ეფექტი ჰქონდა: ერთი მხრივ, გაიზარდა მოხმარება, გაფართოვდა სერვისის სექტორი, მოიმატა ბიზნესაქტივობამ; მეორე მხრივ, 2022 წელს თბილისში ქირის ფასი ერთი წლის განმავლობაში 101 პროცენტით გაიზარდა, ინფლაციამ 13 პროცენტს გადააჭარბა, გაიზარდა ზეწოლა ქალაქის ინფრასტრუქტურაზე (EUAA, 2022).

დემოგრაფიული ბალანსის პრობლემა ეკონომიკის გრძელვადიანი გამოწვევაა. IMF (2025) მიხედვით, ხანდაზმულთა დამოკიდებულების კოეფიციენტი (65+ წლის მოსახლეობის თანაფარდობა 15–64 წლის ასაკობრივ ჯგუფთან) ბოლო ათწლეულში გაიზარდა, ხოლო CCA ქვეყნებს შორის საქართველოში ყველაზე მაღალია. ეს ტენდენცია სოციალური დაცვისა და საპენსიო სისტემებზე ზეწოლას ზრდის. სახელმწიფო ხაზინა (MoF, 2024) ამ ეფექტს <<მართვადად>> მიიჩნევს, თუმცა გრძელვადიანი ფისკალური რისკი ობიექტურად არსებობს.

დასკვნა

საქართველოს შრომითი მიგრაციის ანალიზი ცხადყოფს, რომ ეს ფენომენი ერთმნიშვნელოვნად ვერ შეფასდება. 1994 წლიდან 2024 წლამდე 1.3 მილიონი ადამიანის ემიგრაციამ, ერთი მხრივ, გამოიწვია სამუშაო ძალის დეფიციტი, მოსახლეობის დაბერება და გრძელვადიანი ფისკალური გამოწვევები. მეორე მხრივ, ფულადი გზავნილები ქვეყნის ეკონომიკის მნიშვნელოვანი სტაბილიზატორი გახდა, ხოლო დამბრუნებელ მიგრანტთა კომპეტენციები – ადამიანური კაპიტალის განახლების წყარო.

კვლევის ანალიზის საფუძველზე, სახელმწიფო პოლიტიკისათვის შეიძლება გამოიყოს შემდეგი პრიორიტეტები: 1. პროფესიული განათლების გაძლიერება – SEPA-ს ფინანსური და ინსტიტუციური გაძლიერება, პარტნიორობა ბიზნესთან, VET სისტემის განახლება; 2. ცირკულარული მიგრაციის ხელშეკრულებათა გაფართოება – ახალი ორმხრივი ხელშეკრულებების მოლაპარაკება, კორეის გამოცდილების ადაპტაცია; 3. ფინანსური წიგნიერების ამაღლება – გზავნილების პროდუქტიულ ინვესტიციებში გარდაქმნის სტიმულირება.

საქართველოს მიგრაციის სტრატეგია 2021–2030 სწორი კონცეპტუალური ჩარჩოს ფარგლებშია შემუშავებული, თუმცა, მისი ეფექტიანი განხორციელება მოითხოვს: რეგულარულ მონიტორინგს და შეფასებას; SCMI-ს ადმინისტრაციული შესაძლებლობის გაძლიერებას; ბიუჯეტიდან დაფინანსების ზრდას აქტიური შრომის ბაზრის პროგრამებისათვის.

ლიტერატურა

1. Bank of Georgia [NBG]. (2026). *Money transfers (remittances) statistics*. National Bank of Georgia. <https://nbg.gov.ge/en/statistics/interactive-statistics>
2. International Monetary Fund. (2024). *World economic outlook database: Georgia (Gross domestic product)*. IMF. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2024/October>
3. National Statistics Office of Georgia. (2026). *Employment and unemployment indicators*. GeoStat. <https://www.geostat.ge/en/modules/categories/683/employment-and-unemployment>
4. National Statistics Office of Georgia. (2026). *Immigration and emigration statistics*. GeoStat. <https://www.geostat.ge/en/modules/categories/322/migration>
5. European Union. (2024). *EU Business Climate Survey: Georgia business climate report*.
6. European Union Agency for Asylum. (2022). *Georgia as a country of origin: Migration drivers report*. EUAA. Ridgeway Information & Stop The Traffik.
7. Giguashvili, G., Khorguashvili, T., & Makasarashvili, T. (2023). Mechanisms for managing circular labor migration in Georgia. *Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference: Current Issues and Prospects for the Development of Scientific Research*, 151, 77–88. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.04.2023.007>
8. International Monetary Fund. (2025). *Impact of emigration on the Georgian labor market*. IMF Selected Issues Paper. International Monetary Fund.
9. International Organization for Migration. (2021). *National study of reintegration outcomes among returned migrants in Georgia*. IOM.
10. National Bank of Georgia. (2025). *Remittances statistics*. National Bank of Georgia.
11. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2022). *A review of Georgian emigrants*. OECD Publishing.
12. State Commission on Migration Issues. (2020). *Migration strategy of Georgia 2021–2030*. Tbilisi: State Commission on Migration Issues.
13. State Commission on Migration Issues. (2021). *Migration profile of Georgia*. Tbilisi: State Commission on Migration Issues.
14. Stülz, M., & Dzhvarsheishvili, S. (2023). International mobility as a perspective for young graduates from Georgia: Analysing employability for the German job market. *Georgian Geographical Journal*, 3(2).
15. European Training Foundation, & Boston Consulting Group. (2013). *Migration and skills in Georgia: Results of the 2011/12 migration survey on the relationship between skills, migration and development*. European Training Foundation.
16. European Training Foundation. (2021). *Skills and migration country fiche: Georgia*. Turin: European Training Foundation.
17. Center for Global Development. (2021). *Migration pathways: Temporary labor migration of Georgian workers to Poland and Estonia*. Center for Global Development. <https://gsp.cgdev.org>
18. Organisation for Economic Co-operation and Development, & CRRC-Georgia. (2017). *Interrelations between public policies, migration and development in Georgia*. OECD Development Pathways. OECD Publishing.
19. United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2020). *International migrant stock 2020*. United Nations.
20. World Bank. (2024). *Migration and development brief 40*. World Bank.

UDC 331.5: 314.1

SCOPUS CODE 3312

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2026-3-245-254>

Labor Migration in Georgia: Dynamics of Remittances and Macroeconomic Effects

Khathuna Kharkhelaury	Georgian Technical University, Faculty of Business Technologies, Associate Professor Georgia E-mail: Kh.kharkhelaury@gtu.ge
Tamari Kajaia	Georgian Technical University, Faculty of Business Technologies, Associate Professor Georgia E-mail: t.kajaia@gtu.ge
Nino Maziashvili	Georgian Technical University, Faculty of Business Technologies, Associate Professor Georgia E-mail: n.maziasvili11@gtu.ge
Ketevan Tsuleiskiri	Georgian Technical University, Faculty of Business Technologies, Associate Professor Georgia E-mail: k.tsuleiskiri@gtu.ge

Reviewers:

B. Goderdzishvili, Georgian Technical University, Faculty of Business Technologies, Associate professor, Georgia
E-mail: b.goderdzishvili@gtu.ge

M. Osokmadze, “new uni“, Faculty of Business Administration, Doctor
E-mail: maiko151@gmail.com

Abstract. The present paper examines labor migration in Georgia as a complex socio-economic phenomenon. The analysis focuses on the following three main directions: the dynamics of migration from the Soviet Union's collapse to the present day, broken down into three stages; the nature, mechanisms, international organizations and state policy of circular labor migration; the impact of migration on the labor market, including brain drain and labor force deficit; as well as the macroeconomic effects of both emigration and immigration. Particular attention is paid to the role of remittances. The study draws on data from the IMF, OECD, IOM, EUAA, and the National Statistics Office of Georgia. The paper concludes that the economic effects of migration are ambivalent: on the one hand, remittances and the competencies of returning migrants are beneficial to the country; on the other hand, the reduction of the labor force and population aging represent structural challenges.

Keywords: "Brain circulation"; Brain drain; Circular migration; Labor market; Labor migration; Remittances.

განხილვის თარიღი 13.03.2026

შემოსვლის თარიღი 25.05.2026

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 25.09.2026